

Право настањивања и слобода пружања услуга – Право ЕУ и Споразум о стабилизацији и придруживању

Наставник: проф. др Татјана М. Јевремовић Петровић (Универзитет у Београду)

Број часова: 6

Право настањивања

Право настањивања представља једно од важних обележја унутрашњег тржишта. Омогућава самозапосленима, као и правним лицима да отпочну или предузимају активност без дискриминације и под истим условима који важе за држављане земље у којој се лице настањује.

Обављање активности за самозапослена лица нарочито је олакшано узајамним признањем диплома, сертификата и других доказа о формалним квалификацијама. Право настањивања је нарочито важно за привредна друштва, под којима се подразумевају друштва основана у складу са правом земље чланице ЕУ, а која имају своје регистровано седиште, место из кога се управља или на коме се примарно обављају делатности у оквиру ЕУ.

Право настањивања онемогућава ограничења у оснивању представништава, огранака или зависних друштава за припаднике земаља чланица ЕУ који су основани на територији неке од земаља чланица ЕУ, и сматра се тзв. правом на секундарно настањивање – за које, на основу праксе Суда ЕУ, није нужно обављање делатности и у месту примарног настањења.

Изричите дискриминаторне мере могуће је предвидети законом, уредбом или другом управном одлуком у случају када се предвиђа посебан третман за стране припаднике само уколико је то нужно за заштиту јавног интереса, безбедности или здравља.

Иако је концепт настањивања врло широк, његово дефинисање и домашај су развијани током година, а највећи утицај у том правцу је имала пракса Суда ЕУ, нарочито у тумачењу права на примарно настањивање. Импликације судске праксе су стога биле далекосежне, обухватајући нарочито питања објављивања информација, правила о

капиталу друштва, заштиту поверилаца и трећих лица, могућност прекограничне промене седишта друштва, као и других прекограничних активности, попут статусних промена.

На основу одредби *Споразума о стабилизацији и придруживању* (ССП) који су закључиле Европска заједница и Република Србија посебно је предвиђена обавеза Републике Србије да на својој територији олакша започињање пословања привредним друштвима и држављанима Заједнице. Стога Република Србија има нарочито обавезу да тим лицима одобри положај који није мање повољан од оног који важи за њена или привредна друштва из треће државе. Такође, једном основана, зависна друштва и огранци друштава која потичу из Заједнице ће на територији Републике Србије имати не мање повољан положај који признаје својим друштвима или огранцима, односно зависним друштвима и огранцима из трећих држава. Не мање повољан положај је предвиђен и за српска друштва, односно пословање њихових зависних друштава или огранака у Заједници и њеним државама чланицама.

Предвиђена је забрана увођења нових прописа или мера којима би се установила дискриминација у погледу настањивања или даљег пословања већ основаних друштава. Предвиђена је даља разрада и проширење одредби којима се омогућава настањивање држављана у циљу предузимања економских активности као samozапослених лица. Такође, омогућено је испитивање неопходних услова у циљу међусобног признања квалификација.

Посебно је истакнуто да зависна друштва и огранци привредних друштава Заједнице имају право коришћења и узимања у закуп непокретности у Србији, а зависна друштва и право да стичу и уживају право својине на непокретностима у Србији под истим условима који важе за српска привредна друштва. Јавна и добра од општег интереса такође су у наведеном режиму, под условом да је то неопходно за обављање привредне делатности ради које су друштва основана. Запослени, држављани земаља чланица ЕУ или Републике Србије имају право запослења у привредном друштву Заједнице, настањеном на територији Републике Србије, односно српском привредном друштву које је настањено на територији Заједнице, као и у зависним друштвима, односно огранцима, уколико се ради о кључном особљу и ради запослења искључиво у друштвима, односно зависним друштвима или огранцима.

Одређена ограничења која се односе на огранке страних друштава, која не смеју да буду строжа него што је то нужно, су дозвољена у погледу настањивања и обављања активности на домаћој територији. Ограничења могу бити оправдана само правним или техничким разликама између огранака, односно разлозима контроле у области пружања финансијских услуга.

Слободно кретање услуга

Унутрашње тржиште услуга је регулисано двама основним принципима: слободом настањивања, којом се омогућава оснивање друштва у другој земљи чланици ЕУ, као и слободом прекограничног пружања услуга, којом се омогућава пружање или коришћење услуга у земљи у којој није настањен пружалац, односно корисник услуге. Под услугама се подразумевају само оне за које се прима накнада. Уговором о функционисању ЕУ услуге су дефинисане негативно, те нису обухваћене овом већ неком од других слобода у случају да потпадају и под те одредбе. Стога је слобода пружања услуга дуго сматрана слободом мањег значаја. Ипак, такво схватање се током година значајно изменило, услуге које обухватају низ различитих активности постале су значајније, а право њиховог кретања једнако важно као и друге слободе. Услуге нарочито обухватају активности индустријског или комерцијалног карактера, занатске услуге и регулисане професије, али се не односе на банкарске и осигуравајуће услуге када су у вези са слободом кретања капитала. Суд ЕУ бавило се тумачењем и дефинисањем ограничења ове слободе, посебно у погледу слободног приступа тржишту услуга. Ипак, бројне услуге и њихово различито регулисање у националним правима довели су до усвајања Директиве о услугама.

Одредбе *Споразума о стабилизацији и придруживању* (ССП) између Еворпске заједнице и Републике Србије обавезале су потписнике да предузму неопходне мере којима би омогућиле да прогресивно пружају услуге друштва из Заједнице, српска друштва или њихови припадници, који су настањени на територији једне од потписница у којој се не налази лице коме се услуга пружа. Предвиђено је да се даље рестриктивне мере или активности којима би се битно отежало пружање услуга припадницима или друштвима обеју потписница неће предузимати. У супротном, предвиђено је да ће обе стране приступити консултацијама.

У циљу омогућавања слободе прекограничног пружања услуга предвиђено је привремено кретање физичких лица која пружају услуге или која су запослена код лица које пружа услуге, под условом да се ради о кључним запосленим лицима.

Посебне одредбе регулишу пружање транспортних услуга између Заједнице и Републике Србије. Посебно се односе на друмски, поморски, речни и ваздушни саобраћај.